

gih dejavnikov je treba računati še s tradicijo, ki ponavadi precej samosvoje zavira nadaljnji razvoj kmetijstva.

Drugi del knjige — *Systems of Exploitation* — prinaša prikaz glavnih tipov in sistemov kmetijstva po svetu. V uvodnem poglavju je prikazanih 13 tipov kmetijstva (str. 96—97). V naslednjih štirih poglavjih so prikazani osnovni oziroma prevladujoči sistemi kmetijstva. Kot primer »mešanega kmetijstva« (ki pa ima več podsistemov) nam avtor podaja strukturo in podobo kmetijskega gospodarstva na Britanskem otočju in v Novi Zelandiji. Značilnosti tega sistema so te-le: razvita tehnologija obdelave in predelave kmetijskih pridelkov, ogromne investicije, visoka stopnja mehanizacije, velika in hitro se razvijajoča urbana središča, znatna podpora s strani države itd. Malaja je prikazana kot primer sistema »plantažnega kmetijstva«. Pisec pravilno poudarja, da so ogromne plantaže gumijevca nastale kot posledica kolonialne oblasti, medtem ko je v novejšem času, ko sintetični izdelki močno izpodrivajo naravne proizvode, pospeševanje monokulturnih plantaž vedno bolj tvegano. V posobnem poglavju je prikazan sistem »državnega in kolektivnega kmetijstva«. Kot najbolj tipičen primer za to mu je služila razčlemba in oznaka kmetijstva v ZSSR. Poleg teh treh osnovnih sistemov kmetovanja navaja Symons še nekatere vmesne oziroma prehodne stopnje (*Subsistence Agriculture*).

Tretji del knjige je posvečen regionalnim analizam kmetijstva. Tu so prikazane in kritično ocenjene nekatere metode kmetijske rajonizacije, teorije o prostorski razmeščenosti kmetijstva, kriteriji za tipizacijo kmetijstva itd. Prav tako se v tem delu knjige podrobno seznanimo s posameznimi primeri izrabe tal, z zemljiškim katastrom, s klasifikacijo kmetijskih zemljišč in drugih površin.

Symons-ova knjiga je solidno delo, ki nas po predstavitvi in obrazložitvi pisane problematike kmetijskega gospodarstva sili k razmišljanju. Res pa je tudi, da so nekateri pojavi agrarne pokrajine le obrobno prikazani ali samo omenjeni, kar je povsem razumljivo spriče dejstva, da knjiga prinaša globalno problematiko »agrarne geografije« z vseh kontinentov sveta. Podoba pa je, da bomo morali tudi našim agrarnogeografskim študijam poleg specifičnih razčlemb in prikazov dodati še širši in seveda s tem kompleksnejši geografski prikaz. Prav to lahko daje našemu delu širšo veljavo in družbeno-gospodarsko koristnost.

Milan Natek

Geografska književnost o turizmu Gospodarsko-geografskega inštituta univerze v Münchnu

V okviru Gospodarsko-geografskega inštituta Univerze v Münchnu so pod vodstvom K. Rupperta in njegovega sodelavca J. Maierja v zadnjih dveh letih opredeljevali naloge geografije na področju turizma v nič manj kot 51 knjigah ali razpravah. V njihovih delih je turizem člen, ki prostorsko povezuje podeželje z mestom v regionalno enoto. Turizem dobiva v pokrajinah, kjer se oblikuje moderna mobilna industrijska urbanizirana družba, enak geografski značaj kot ga ima funkcija bivanja človeka, njegovega dela, oskrbe, izobraževanja in njegove udeležbe v prometu. Turizem obravnavajo kot posledico večanja produktivnosti dela in dohodka ter življenjske ravni prebivalstva, razvoja motorizacije in daljšega prostega časa. Ker je število prebivalstva, ki lahko uporablja del svojega prostega časa in dohodka za oddih v mestu ali izven njega, v stalnem porastu, je zato tudi učinek turizma v pokrajini vse večji.

Teoretično in metodološko izhodišče raziskav je zasnovano na socialno-geografskem konceptu. Le-ta se kaže v razkrivanju odnosov med razvojem in strukturo turizma na eni strani ter med razvojem in strukturo družbe in pokrajine na drugi strani. Nosilci turizma so različne socialne skupine prebivalstva, ki se med seboj razlikujejo po svojem načinu izkoriščanja prostega časa za rekreacijo. Te razlike se odražajo tudi v oblikovanju različnih

tipov turističnih pokrajin. Pod vplivom razvoja turizma se oblikujejo nove oblike izkoriščanja zemlje in novi tipi naselij. Poleg stalno naseljenih hiš se vse bolj uveljavlja nov tip sekundarnih počitniških bivališč, ki s svojo razporeditvijo in značilno zunanjo podobo oblikujejo poseben tip pokrajine. Nastajajo turistični centralni kraji s turističnimi »city jedri« v krajih, ki so bili še do nedavnega nepomembna tržna ali agrarna naselja. V takih področjih se pod vplivom turizma menja celotna demografska struktura prebivalstva. Študij teh pojavov naj služi po mnenju avtorjev kot osnova za prognoze nadaljnjega razvoja turizma, hkrati pa tudi kot prispevek k razvijanju socialnogeografske koncepcije, zasnovane na funkcijski antropogeografiji. Študij geografije turizma razvijajo meddisciplinarno v sodelovanju s sociologi, ekonomisti, agronomi in psihologi. Rezultate svojega dela preverjajo z raziskavami turizma v drugih evropskih državah. Pri njihovem delu sodelujejo tudi sodelavci iz Jugoslavije, Madžarske, Čehoslovaške in Francije.

Načela teoretičnih in metodoloških izhodišč geografije turizma so objavljena v zbirki petih razprav, ki nosi naslov »Geografija človekovega reagiranja v prostem času«.¹

V uvodni študiji opredelujeta Ruppert in Maier koncepcijo in položaj geografije turizma ter njene naloge v okviru geografije.^{2a} V naslednji študiji razglabljata o turističnem prostoru v luči reagiranja človeka v prostem času.^{1b}

Obe študiji sta sintezi desetih razprav, v katerih so objavljeni rezultati raziskav posameznih pokrajinsko relevantnih elementov turizma ter turističnih zon ali področij. To so študije regionalnogeografskega značaja, ki obravnavajo turizem v nemških Alpah,² na območju Münchna,³ na področjih zgojitve prebivalstva,⁴ prostorsko urejanje turističnega področja Južne Bavarske,⁵ gospodarski vpliv turizma na razvoj izbranih skupin terciarnega sektorja⁶ in gospodarske moči turistične občine.⁷

Ostale tri študije v knjigi »Zur Geographie des Freizeitverhaltens« so metodološke narave in obravnavajo geografsko problematiko turizma v nekaterih evropskih državah: Mariot^{1c} obravnava probleme tipologije turističnih krajev na Češkoslovaškem, Jeršič^{1d} funkcije turizma na primeru Bleda, Freitag^{1e} pa turistično območje na primeru Pariza.

Naj za ilustracijo navedemo nekaj za geografijo turizma pomembnih značilnosti. Od prebivalcev Münchna izkorišča del svojega prostega časa za oddih v mestu ali izven njega 80 % prebivalstva.

Radij enodnevnih izletov Parižanov sega v okolico mesta do 100, pa tudi več kilometrov. Za Parižane, ki imajo svoja počitniška bivališča, je značilno, da imajo teh več kot polovico v oddaljenosti od 20–50 km; v oddaljenosti

1 Zur Geographie des Freizeitverhaltens, Münchner Studien zur Sozial- und Wirtschaftsgeographie, Band VI, München 1971, str. 90.

1a K. Ruppert-J. Maier, Zum Standort der Fremdenverkehrsgeographie — Versuch eines Konzepts, str. 9–36.

1b K. Ruppert-J. Maier, Naherholungsraum und Naherholungsverkehr — Geographische Aspekte eines speziellen Freizeitverhaltens, str. 55–78.

2 K. Ruppert, Beiträge zu einer Fremdenverkehrsgeographie, Beispiel: Deutsche Alpen, Wiss. Abh. d. Geogr. Ges. der DDR, Bd. 6, Leipzig 1967, str. 157–165.

3 K. Ruppert, Die Naherholungsziele der Münchner Stadtanzeiger 4/1968 (gemeinsam mit J. Maier).

4 K. Ruppert, Zur Naherholung im Bereich von Verdichtungsgebieten — Erkenntnisse und Perspektiven aus wirtschaftsgeographischer Sicht, Natur und Landschaft 5/1970, str. 122–124.

5 J. Maier, Raumordnungsstudie »Fremdenverkehrsgebiet Südostbayern«, München 1970 (gemeinsam mit D. Stockburger).

6 Dirk Rosa, Der Einfluss des Fremdenverkehrs auf ausgewählte Branchen des tertiären Sektors im Bayerischen Alpenvorland, Berichte zur Regionalforschung, Wirtschaftsgeographisches Institut, Universität München, Heft II., München 1970.

7 J. Maier, Die Leistungskraft einer Fremdenverkehrsgemeinde — Modellanalyse des Marktes Hindelang/Allgäu, Berichte zur Regionalforschung, Wirtschaftsgeographisches Institut, Universität München, Heft III., München 1970.

1c P. Mariot, Probleme der Typisierung von Fremdenverkehrsorten in der CSSR, str. 37–48.

1d M. Jeršič, Zum Problem der Fremdenverkehrsfunktionen, dargestellt am Beispiel von Bled, str. 49–54.

1e R. D. Freitag, Naherholungsraum und Naherholungsverkehr: Beispiel Paris, str. 79–88.

od 50—70 km pa prevladujejo med počitniškimi hišicami take, ki so jih adaptirali iz kmečkih hiš.

Na Švedskem je imelo že leta 1967 vsako četrto gospodinjstvo počitniško bivališče.

Problemi regionalnih struktur turizma ter povezanost in intenzivnost turističnih tokov, ki se odvijajo med Jugovzhodno Evropo in ZR Nemčijo, so osvetljeni v zbirki referatov mednarodnega posvetovanja, ki je bilo leta 1970 v Münchnu, pod naslovom »Turizem in njegove perspektive za Jugovzhodno Evropo«. V tej publikaciji je Ruppert predstavil v dveh prispevkih (»Reagirane človeka v prostem času« in »Oddih v urbanizirani družbi«) učinke turizma v prostoru z urbanizirano družbo.^{8a} ^{8b} Mariot in Očovský iz Bratislave sta gospodarsko-geografsko rajonizirala Slovaško po turističnih območjih glede na dohodek od turizma.^{8c} Jeršič nas seznanja s turizmom in planiranjem turizma na jugoslovanski obali.^{8d} Béla Gertig pa opisuje razvoj in geografsko razporeditev turizma na Madžarskem s težiščem na območju Blatnega jezera.^{8e} Vse te tri študije so izrazito geografske. Avtorji upoštevajo v polni meri prirodne in družbeno-geografske činitelje razvoja turizma na Slovaškem, v Jugoslaviji in na Madžarskem. Nazorno so označene geografske poteze sodobnega razvoja turizma, oblikovanje turističnih krajev in turističnih regij, izkoriščenost turističnih zmogljivosti in perspektive nadaljnega razvoja turizma.

Pozornost zasluži tudi Maierjev prispevek o metodah prognoziranja v turizmu.^{8f} V drugih prispevkih o turizmu v Romuniji, Bolgariji, Grčiji in v Turčiji, ki so objavljeni v isti publikaciji, se omejujejo avtorji zgolj na probleme gospodarsko-podjetniške narave turizma in na predvidevanje njegovega nadaljnega razvoja. Za geografijo turizma sicer manj pomembne, toda za poznavanje turizma kot celotne, so v tej knjigi zanimive tudi razprave, ki obravnavajo psihološke aspekte turizma, vlogo države v politiki usmerjanja razvoja turizma, ter razvoj turizma med ZR Nemčijo in državami Jugovzhodne Evrope. Manj geografski sta še razpravi Viraga iz Beograda »Razvoj turizma v Jugoslaviji« in Vukičevića iz Novega Sada, »Turizem v socializmu kot objekt državne intervencije«.

Vladimir Klemenčič

Nekaj novosti iz sovjetske geografske književnosti

S V. Kalesnik, *Oučie geografičeskie zakonomernosti Zemli*. Izdatel'stvo »Misl«, Moskva 1970. Strani 284.

Nova Kalesnikova knjiga vsebuje tale poglavja: Zemlja kot planet, osnovne poteze zgradbe zemeljskega površja, celotnost pokrajinske sfere (*landšaftnaja oboločka*) Zemlje, kroženje snovi in energije, ritmični pojavi v pokrajinski sferi, zakonitost zonalnosti, azonalni vplivi v pokrajinski sferi, polarna asimetrija Zemlje, razvoj pokrajinske sfere Zemlje, človek in geografsko okolje. Iz te vsebine se vidi, da je avtor skušal združiti dva namena: da do neke mere priročniško poda znanje o zakonitostih razvoja Zemlje in njene »pokrajinske sfere«, pri tem pa jasno predstavi svoje pojmovanje geografije kot vede o »pokrajinski sferi« Zemlje.

Knjiga nas zanima predvsem po tej drugi plati. Kalesnikova pojmovanja so nam sicer že znana in tudi naše kritične pripombe o njih so lahko samo

⁸ Der Tourismus und seine Perspektiven für Südosteuropa, Berichte zur Regionalforschung, Wirtschaftsgeographisches Institut München 1971, št. 6.

^{8a} K. Ruppert, Das Freizeitverhalten als Grunddaseinsfunktion, str. 1—4.

^{8b} K. Ruppert, Naherholung in der urbanisierten Gesellschaft, str. 55—60.

^{8c} P. Mariot, S. Očovský, Fremdenverkehr und Fremdenverkehrsplanung in der Slowakei, str. 79—102.

^{8d} M. Jeršič, Fremdenverkehr und Fremdenverkehrsplanung an der jugoslawischen Küste, str. 105—116.

^{8e} B. Gertig, Die Entwicklung und geographische Verteilung des Fremdenverkehrs in Ungarn unter besonderer Berücksichtigung des Erholungsbezirkes Balaton, str. 129—148.

^{8f} J. Maier, Methoden und Probleme von Fremdenverkehrsprognosen, str. 55—47.